

המשמעות הדתית של מדינת ישראל

The Religious Significance of The State of Israel

א) מעלת ישיבת ארץ ישראל

1) מימי אבותינו

ספר בראשית פרק יב

- (א) ויאמר ידוד אל אברם לך מארץ וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך :
- (ב) ואעשה לגוי גדול ואברכה ואגדלה שמך והיה ברכה :
- (ג) ואברכה מברכה ומקלף אאר ונברכו בך כל משפחות האדמה :
- (ד) וילך אברם כאשר דבר אליו ידוד וילך אתו לוט ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן :
- (ה) ויקח אברם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו ואת כל רכושם אשר רכשו ואת הנפש אשר עשו בחרן
- ויצאו ללכת ארצה כנען ויבאו ארצה כנען :**
- (ו) ויעבר אברם בארץ עד מקום שקם עד אלון מורה והפנעני אז בארץ :
- (ז) וירא ידוד אל אברם ויאמר לזרעך אתו את הארץ הזאת ויבן שם מזבח לידוד הנראה אליו :

ספר שמות פרק ו

- (ו) לכן אמר לבני ישראל אני ידוד והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצילתי אתכם מעבדתם ונאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים :
- (ז) ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים וידעתם כי אני ידוד אלהיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים :
- (ח) **והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אתה לכם מורשה אני ידוד :**

ספר דברים

פרק כח

- (סג) והיה כאשר שש יהנה עליכם להיטיב אתכם ולהרבות אתכם בן שיש יהנה עליכם להאביד אתכם ולהשמיד אתכם ונסחתם מעל האדמה אשר אתה בא שמה לרשתה :
- (סד) **והפיצך יהנה בכל העמים מקצה הארץ ועד קצה הארץ ועבדת שם אלהים אחרים אשר לא ידעת אתה ואבותיך עץ ואבן :**

פרק ל

- (א) והיה כי יבאו עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך והשבת אל לבבך בכל הגוים אשר הדיחך והנה אלהיך שמה :
- (ב) ושבת עד יהנה אלהיך ושמת בקלו ככל אשר אנכי מצוה היום אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך :
- (ג) ושם יהנה אלהיך את שבותך ורחמך ושם יקבצך מכל העמים אשר הפיצך והנה אלהיך שמה :
- (ד) אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך והנה אלהיך ומשם יקחך :
- (ה) **והביאך יהנה אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה והיטבך והרבה מאבותיך :**

2) המושגים ומשמעותם ההלכתי

א. יישוב

תלמוד בבלי מסכת גיטין דף ח/ב
הקונה שדה בסוריא כקונה בפרוארי ירושלי' למאי הילכתא אמר רב ששת לומר שכותבין עליו אונו ואפילו בשבת סלקא דעתך כדאמר רבא אומר לעובד כוכבים ועושה הכא נמי אומר לעובד כוכבים ועושה ואף על גב דאמירה לעובד כוכבים שבות משום יישוב ארץ ישראל לא גזור רבנן:

רש"י גיטין דף ח/ב
משום יישוב ארץ ישראל - לגרש עובדי כוכבים ולישב ישראל בה:

תלמוד בבלי מסכת מנחות דף מד/א
תניא נמי הכי הדר בפונדקי בא"י והשוכר בית בחוץ לארץ כל שלשים יום פטור מן המזוזה מיכן ואילך חייב אבל השוכר בית בא"י עושה מזוזה לאלתר משום יישוב דא"י:

ב. ישיבת

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף קי/ב
משנה הכל מעלין לארץ ישראל ואין הכל מוציאין
הכל מעלין לירושלים ואין הכל מוציאין אחד האנשים ואחד הנשים
גמרא הכל מעלין לאתוויי מאי לאתוויי עבדים ולמאן דתני עבדים בהדיא לאתוויי מאי לאתוויי מנוה היפה לנוה הרעה ואין הכל מוציאין לאתוויי מאי לאתוויי עבד שברח מחוצה לארץ לארץ דאמרינן ליה זבניה הכא וזיל משום ישיבת ארץ ישראל

3) משמעות- הקשר לה'

ספר בראשית פרק כח
(כ) וַיֵּדֶר יַעֲקֹב נֶדֶר לְאֹמֶר אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְשָׁמְרָנִי בְּדַרְךָ הַזֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי הוֹלֵךְ וְנָתַן לִי לֶחֶם לֶאֱכֹל וּבְגָד לְבָשׁ: (כא) וְשָׁבְתִי בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּית אָבִי וְהָיָה יְהוָה לִי לֵאלֹהִים:
(כב) וְהָאָבֶן הַזֶּאת אֲשֶׁר שָׁמַתִּי מִצְבָּה יִהְיֶה בֵּית אֱלֹהִים וְכָל אֲשֶׁר יִתֵּן לִי עֹשֶׂר אֶעֱשְׂרֶנּוּ לָךְ:

ספר ויקרא פרק כה
(לח) אֲנִי יְדֹד אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְתֵת לָכֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן לְהִיּוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים:

תוספתא מסכת עבודה זרה פרק ה
הרי הוא אומר (בראשית כח) ושבת בשלום אל בית אבי שאני ת"ל והיה ה' לי לאלהים ואומר (ויקרא כה) לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלהים
כל זמן שאתם בארץ כנען הריני לכם אלוה אין אתם בארץ כנען איני לכם לאלוה
וכן הוא אומר (יהושע ד) כארבעים אלף חלוצי הצבא ואומר (שם ב) כי נתן בידי את יושבי הארץ וגוי וכי עלתה על דעתך שישראל מכבשים את הארץ לפני המקום אלא כל זמן שהם עליה כולה נכבשה אינן עליה כולה אינה נכבשת

וכן דוד אמר (ש"א כו) כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' וגוי' וכי תעלה על דעתך שדוד המלך עובד עבודת כוכבים אלא שהיה דוד דורש ואומר **כל המניח את ארץ ישראל בשעת שלום ויוצא כאילו עובד עבודת כוכבים** דכתיב (ירמיה לב) ונטעתים בארץ הזאת באמת בכל לבי ובכל נפשי- **הא אינן עליה כאילו אינן נטועין לפני באמת לא בכל לבי ולא בכל נפשי.**

ספר שמואל א פרק כו
(יט) וַעֲתָה יִשְׁמַע נָא אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ אֶת דְּבָרֵי עַבְדֹּךָ אִם יִהְיֶה הַסִּיתְךָ בִּי יָרַח מִנְחָה
ואם בְּנֵי הָאֲדָמִים אֶרְוִירִים הֵם לִפְנֵי יְהוָה כִּי גֵרְשׁוּנִי הַיּוֹם מִהַסִּתְפַּח בְּנַחֲלַת יְהוָה לֵאמֹר לָךְ עֶבֶד אֱלֹהִים אֲחֵרִים:

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף קי"ב

תנו רבנן לעולם ידור אדם בא"י אפי' בעיר שרובה עובדי כוכבים ואל ידור בחוץ לארץ ואפילו בעיר שרובה ישראל שכל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוה וכל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוה שנאי לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלהים וכל שאינו דר בארץ אין לו אלוה אלא לומר לך כל הדר בחוץ לארץ כאילו עובד עבודת כוכבים וכן בדוד הוא אומר כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלהים אחרים וכי מי אמר לו לדוד לך עבוד אלהים אחרים אלא לומר לך כל הדר בחוץ לארץ כאילו עובד עבודת כוכבים

4) בן עולם הבא

ספרי פרשת האזינו פיסקא כח

היה ר' מאיר אומר **כל היושב בארץ ישראל, א"י מכפרת עליו שנה** ישעיה לג העם היושב בה נשוא עון ועון דבר תלי בדלא תלי. כי ארצם מלאה אשם מקדו' ישראל ועון דבר תלי בדלא תלי. ועדין אין אנו יודעי אם פורקים עונותיהם עליה ואם נושאים עונותיהם עליה כשהוא אומר וכפר אדמתו עמו הרי פורקים עונותיהם עליה ואין נושאים עונותיהם עליה.

וכן היה ר' מאיר אומר **כל הדר בארץ ישראל וקורא ק"ש שחרית וערבית ומדבר בלשון הקודש הרי הוא בן העולם הבא**. אמרת גדולה שירה שיש בה עכשיו ויש בה לשעבר ויש בה לעתיד לבוא ויש בה לעולם הבא: (סליק פיסקא):

ילקוט שמעוני רמז תשב

מי נושא עונם? הארץ אשר הם יושבים עליה, שנאמר- העם היושב בה נשוא עון.

הרי החיים, ומנין אף המתים?

תלמוד לומר- וכפר אדמתו עמו. מי מכפר על עמו? אדמתו.

אשריהם יושבי ארץ ישראל שאין להם לא חטא ולא עון, לא בחיים ולא במתים.

וכן הוא אומר- נשאת עון עמך כסית כל חטאתם סלה.

ואומר- מי אל כמוך נושא עון ועובר על פשע לשארית נחלתו לא החזיק לעד אפו כי חפץ חסד הוא.

תלמוד בבלי מסכת כתובות דף קיא/א

אמר ליה רבי מקרא אחר אני דורש נותן נשמה לעם עליה ורוח ההולכים בה ואלא הכתיב נבלתי יקומוון ההוא בנפלים הוא דכתיב ורבי אבא בר ממל האי נותן נשמה לעם עליה מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדרבי אבהו

דאמר ר' אבהו **אפילו שפחה כנענית שבא"י מובטח לה שהיא בת העולם הבא** כתיב הכא לעם עליה

וכתיב התם שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור ורוח ההולכים בה

א"ר ירמיה בר אבא אמר רבי יוחנן **כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל מובטח לו שהוא בן העולם הבא**

5) מרכזיות במצוות

ספרי פרשת ראה פיסקא כח

מעשה בר' יהודה בן בתירה ור' מתיא בן חרש ורבי חנינא בן אחי ר' יהושע ור' יונתן שהיו יוצאים ח"ל והגיעו לפלטום וזכרו את ארץ ישראל זקפו עיניהם וזלגו דמעותיהם וקרעו בגדיהם וקראו המקרא הזה וירשת אותם וישבת בארצם. וחזרו ובאו למקומם אמרו **ישיבת א"י שקולה כנגד כל המצוות שבתורה**.

ומעשה בר' אלעזר בן שמעון ור' יוחנן הסנדלר שהיו הולכים בנציבים אצל ר' יהודה בן בתירה ללמוד הימנו תורה והגיעו לצידן וזכרו את ארץ ישראל זקפו עיניהם וזלגו דמעותיהם וקרעו בגדיהם וקראו המקרא הזה וירשתם אותם וישבתם בארצם. חזרו ובאו להם למקומם אמרו **ישיבת א"י שקולה כנגד כל המצוות שבתורה**:

ספר דברים פרק יא

(לא) **כִּי אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן לְבֹא לָרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָכֶם וַיְרַשְׁתֶּם אֹתָהּ וַיִּשְׁבְּתֶם בָּהּ: (לב) וַיִּמְרְתֶם לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַחֻקִּים וְאֵת הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי נָתַן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם:**

ספרי פרשת עקב פיסקא ז

ואבדתם מהרה **אע"פ שאני מגלה אתכם מן הארץ לח"ל היו מצויינים במצוות שכשאתם חוזרים לא יהיו לכם חדשים**. משל למלך שכעס על אשתו וחזר, בבית אביה אמר לה הוי מקושטי בתכשיטיך וכשתחזרי לא יהו עליך חדשים כך אמר להם הקב"ה לישראל בני היו מצויינים במצוות שכשאתם חוזרים לא יהיו עליכם חדשים שירמיהו אמר ירמיה לא הציבי לך ציונים אלו המצוות שישראל מצויינים בהם

רמב"ן על ויקרא פרק יח פסוק כה

ומן הענין הזה אמרו בספרי (עקב מג), ואבדתם מהרה (דברים יא יז), אף על פי שאני מגלה אתכם מן הארץ לחוצה לארץ היו מצויינין במצוות שכשתחזרו לא יהו עליכם חדשים, משל לאדון שכעס על אשתו ושלחה

לבית אביה, אמר לה הוי מתקשטת תכשיטים שכשתחזרי לא יהיו עליך חדשים, וכן אמר ירמיה (לא כ) הציבי לך ציונים, אלו המצות שישראל מצוינין בהם :

והנה הכתוב שאמר (דברים יז יח) ואבדתם מהרה ושמתם את דברי אלה וגו', **אינו מחייב בגלות אלא בחובת הגוף כתפילין ומזוזות, ופירשו בהן כדי שלא יהו חדשים עלינו כשנחזור לארץ, כי עיקר כל המצות ליושבים בארץ ה'** ולפיכך אמרו בספרי (ראה פ), וירשתם אותה וישבתם בה ושמתם לעשות (דברים יא לא לב), ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצות שבתורה, וכך הוא בתוספתא דע"ז (פ"ה ה"ב) וזו היא מחשבת הרשעים (סנהדרין קה) שהיו אומרים ליחזקאל, רבינו יחזקאל עבד שמכרו רבו יש עליו כלום, שנאמר (יחזקאל כ לב) והעולה על רוחכם היה לא תהיה אשר אתם אומרים נהיה כגוים כמשפחות האדמה לשרת עץ ואבן :

6) הקשר האישי- ארץ ישראל כאם ורעיה

א) אם

ספר ישעיה פרק ס

- (א) קומי אזרי כי בא אורח ויבדוד דוד עליך זרח :
 (ב) כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאמים ועליו זרח ויבדודו עליך זרח :
 (ג) והלכו גוים לארץ ומלכים לנגח זרח :
 (ד) שאי סביב עיניך וראי כלם נקבצו באו לך בניך מרחוק באו ובנתו על צד תאמנה :

פסיקתא רבתי פרשה כו

אמר ירמיהו כשהייתי עולה לירושלים נטלתי עיני וראיתי אשה אחת יושבת בראש ההר (לבנשה) [לבושיה] שחורים ושערה סתור צועקת מבקשת מי ינחמנה ואני צועק ומבקש מי ינחמני קרבתי אצלה ודברתי עמה ואמרתי לה אם אשה את דברי עמי ואם רוח את הסתלקי מלפני ענתה ואמרה לי אינך מכירני אני היא שהיו לי שבעה בנים יצא אביהם למדינת הים עד שאני עולה ובוכה עליו הרי שניבא ואמר לי נפל הבית על שבעה בנייך והרגם איני יודע על מי אבכה ועל מי אסתור שערי עיני ואמרתי אין אתה טובה מן (עמד) [אמי] ציון והיא עשויה מרעית לחיות השדה ענתה ואמרה לי **אני אמך ציון**

ברכות חתנים

שוש תשיש ותגל העקרה. **בְּקִבוּץ בְּנֵיהָ לְתוֹכָהּ בְּשִׂמְחָה**. בְּרוּךְ אֲתָה יְיָ דָּד מְשֻׁמֵּחַ צִיּוֹן בְּבִקְנֶיהָ :

תלמוד ירושלמי מסכת כלאים דף מג/א

עולא נחותא הוה אידך תמן שרי בכי. אמרין ליה מה לך בכי אגן מסקין לך לארעא דישראל אמר לון ומה הנייה לי אנא מובד מרגליתי גו ארעא מסאבתא. **לא דומה הפולטה בחיק אמו לפולטה בחיק נכריה**

דרשת הרמב"ן ז"ל לראש השנה

וזהו מה שהוציאני מארצי וטלטלני ממקומי, עזבתי את ביתי נטשתי את נחלתי, נעשיתי כעורב על בני אכזרי על בנותי, לפי **שרצוני להיות טלטול שמת' [אולי צ"ל נשמת'] בחיק :**

אם הבנים שמחה רב יששכר שלמה טייכטל עמי מד

כן אני מדמה ומתאר לפני, מהשמחה של אמנו ארץ ישראל בשעה שנשוב כולנו אל חיקה אחר שבי נורא כזה שעבר עלינו בעיתות הללו, ועל השמחה הנפלאה הלזו שתשמח האם עם הבנים, רצוני לומר – ארץ ישראל עמנו ואנו עמה ...

וקראתי את שם הספר "אם הבנים שמחה", עפ"י הירושלמי ברכות (סוף פרק "היה קורא"), ומכנה את ארץ ישראל בשם אם דישראל, וארצות הגולה בשם אם חורגת, עיי"ש.

וידוע מאמר חז"ל דאמנו ציון בוכית ומייללת עלינו בהיותינו בגולה, וממתנת לנו שנשוב לחיקה...
 על כן, קראתי את ספרי בשם "אם הבנים שמחה". וה' יזכני לפעול עם ספרי להשיב הבנים לגבולם
 ולחיק אמם, ויקויים בנו במהרה בימינו אמן "אם הבנים שמחה", ושנעלה לציון ברנה במהרה
 בימינו אמן, כן יאמר ה'.

ב) רעיה

ספר ישעיה פרק סב

- (א) לְמַעַן צִיּוֹן לֹא אֶחְשָׁה וּלְמַעַן יְרוּשָׁלַם לֹא אֶשְׁקוּט עַד יֵצֵא כְנָגָה צְדָקָה וַיְשׁוּעָתָה כְּלַפִּיד יִבְעָר :
 (ב) וְרָאוּ גוֹיִם צְדָקָה וְכָל מַלְכִים כְּבוֹדָהּ וְקָרָא לָהּ שֵׁם חֲדָשׁ אֲשֶׁר פִּי יִדְוֹד יִקְבְּנוּ :
 (ג) וְהָיִיתָ עֲטָרַת תְּהַפְאֵרַת בְּיַד יִדְוֹד וַצְנוּף \ {וַצְנוּף} מְלוּכָה בְּכַף אֱלֹהֶיהָ :
 (ד) לֹא יֵאמָר לָהּ עוֹד עֲזוּבָה וּלְאַרְצָהּ לֹא יֵאמָר עוֹד שְׁמָמָה כִּי לָהּ יִקְרָא חֲפָצִי בָּהּ וּלְאַרְצָהּ בְּעוֹלָה כִּי
 חֲפָצִי יִדְוֹד בָּהּ וְאַרְצָהּ תִּבְעַל :
 (ה) כִּי יִבְעַל בְּחֹר בְּתוֹלָה יִבְעִלוּ בְּנֵיהָ וּמִשׁוֹשׁ חֲתָן עַל כְּלָהּ יְשִׁישׁ עַלֶיהָ אֱלֹהֶיהָ :

דרך ההתקשרות/אהבה/פיתוח של הארץ הופכים מבן לחתן

ב) המשמעויות של מדינת ישראל - חלק מתהליך הגאולה

1) קיבוץ גלויות

א. תורה - הקללה וההבטחה

ספר דברים

פרק כח

(סג) והיה פֶּאֶשֶׁר שֶׁשׁ יְהוָה עֲלֵיכֶם לְהִיטִיב אֶתְכֶם וּלְהַרְבּוֹת אֶתְכֶם כִּן יֵשֵׁשׁ יְהוָה עֲלֵיכֶם לְהֶאֱבִיד אֶתְכֶם וּלְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם וְנִסְחַתְתֶּם מֵעַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר אֵתָּה בָּא שְׁמָה לְרִשְׁתָּהּ :

(סד) וְהִפִּיצָהּ יְהוָה בְּכָל הָעַמִּים מִקְצֵה הָאָרֶץ וְעַד קְצֵה הָאָרֶץ וְעַבְדָּתָ שָׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים אֲשֶׁר לֹא יִדְעֶתָ אֵתָּה וְאַבְתִּיךָ עַץ וְאֶבֶן :

(סה) וּבְגוֹיִם הֵמָּה לֹא תִרְגִּיעַ וְלֹא יִהְיֶה מְנוּחַ לְכַף רַגְלְךָ וְנִתְּנוּ יְהוָה לְךָ שֵׁם לֵב רָגִזוּ וְכִלְיוֹן עֵינַיִם וְדָאָבוֹן נָפֶשׁ :

(סו) וְהָיוּ חִיָּד תֵּלְאִים לְךָ מִנְגֵד וּפְחָדָת לִילָה וְיוֹמָם וְלֹא תֵאֱמִין בְּחִיָּד :

(סז) בְּבִקֵּר תֵּאֱמַר מִי יִתֵּן עָרֵב וּבְעָרֵב תֵּאֱמַר מִי יִתֵּן בִּקֵּר מִפֶּחַד לְבָבְךָ אֲשֶׁר תִּפְחָד וּמִמְרָאָה עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְאֶה :

(סח) וְהִשְׁבִּיךָ יְהוָה מִצָּרִים בְּאֲנִיּוֹת בְּדָרְךָ אֲשֶׁר אֲמַרְתִּי לְךָ לֹא תִסִּיף עוֹד לְרִאֲתָהּ וְהִתְמַכְרְתֶּם שֵׁם לְאִיָּדֶיךָ לְעַבְדִּים וְלִשְׁפָחוֹת וְאִין קִנְיָה :

פרק ל

(א) וְהָיָה כִּי יָבֹאוּ עֲלֵיךָ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נִתְּנִי לְפָנֶיךָ וְהִשְׁבַּתְתָּ אֶל לְבָבְךָ בְּכָל הַיּוֹמִים אֲשֶׁר הִדִּיחְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שְׁמָה :

(ב) וּשְׁבַתְתָּ עַד יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם אֵתָּה וּבִגְיֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ :

(ג) וְשָׁב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וּקְבַצְךָ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצָהּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שְׁמָה :

(ד) אִם יִהְיֶה נִדְחָךְ בְּקִצֵּה הַשָּׁמַיִם מִשֶּׁם יִקְבְּצֶךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּמִשֶּׁם יִקְחֶךָ :

(ה) וְהִבִּיאָךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְרָשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וְיִרְשֶׁתָּהּ וְהִיטְבָהּ וְהִרְבָּהּ מֵאֲבֹתֶיךָ :

(ו) וּמַל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת לְבָבְךָ וְאֶת לֵבב זְרַעְךָ לֹאֲהַבָה אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ לְמַעַן חַיֶּיךָ :

(ז) וְנִתְּנוּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת כָּל הָאֱלוֹת הָאֵלֶּה עַל אִיבֶיךָ וְעַל שִׁנְאֶיךָ אֲשֶׁר רָדְפוּךָ :

(ח) וְאֵתָּה תָשׁוּב וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה וְעָשִׂיתָ אֶת כָּל מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם :

(ט) וְהוֹתִירְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדְךָ בְּפָרִי בְטִנָּה וּבְפָרִי בְהִמְתָּד וּבְפָרִי אֲדָמְתָד לְטִבָּה כִּי יָשׁוּב יְהוָה לְשׁוּשׁ עֲלֶיךָ לְטוֹב פֶּאֶשֶׁר שָׁשׁ עַל אֲבֹתֶיךָ :

(י) כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁמֵר מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו הַכְּתוּבָה בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה כִּי תָשׁוּב אֶל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ :

ב. דברי הביאים הבנויים על ספר דברים

ספר יחזקאל

פרק יא

(טז) לכן אמר כה אמר אדני ידוד כי הרחקתים בגוים וכי **הפיצותים** בארצות ואהי להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם:

(יז) לכן אמר כה אמר אדני ידוד **וקבצתי** אתכם מן העמים

ואספתי אתכם מן הארצות אשר **נפצותם** בהם ונתתי לכם את אדמת ישראל:

פרק כ

(לד) והוצאתי אתכם מן העמים **וקבצתי** אתכם מן הארצות אשר **נפצותם** בם ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה:

(מ) כי בהר קדשי בהר מרום ישראל נאם אדני ידוד שם יעבדני כל בית ישראל כלה בארץ שם ארצם ושם אדרוש את תרומתיכם ואת ראשית משאותיכם בכל קדשיכם:

(מא) בריח ניחח ארצה אתכם בהוציא אתכם מן העמים **וקבצתי** אתכם מן הארצות אשר **נפצתם** בם ונקדשתי בכם לעיני הגוים:

(מב) וידעתם כי אני ידוד **בהביאי אתכם אל אדמת ישראל אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאבותיכם**:

ספר ירמיה

פרק ל

(א) הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת יהוה לאמר: (ב) כה אמר יהוה אלהי ישראל לאמר כתב לך את כל הדברים אשר דברתי אליך אל ספר: (ג) כי הגה ימים באים נאם יהוה **ושבתי את שבות עמי ישראל ויהודה אמר יהוה והשבתי את הארץ אשר נתתי לאבותם וירשוה**:

פרק לא

(ז) הנני מביא אותם מארץ צפון **וקבצתי** מן הארץ בם עור ופסח הרה וילדת יחדו **קהל גדול ישובו הנה**:

(יד) כה אמר יהוה קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו: (טו) כה אמר יהוה מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שָׁכַר לפעלתך נאם יהוה **ושבו מארץ אויב**: (טז) ויש תקוה לאחריתך נאם יהוה **ושבו בני לבלום**:

ספר זכריה פרק ח

(ז) כה אמר יהוה צבאות הנני מושיע את עמי מארץ מזרח ומארץ מבוא השמש:

(ח) **והבאתי אתם ושכנו בתוך ירושלים** והיו לי לעם ואני אהיה להם לאלהים באמת ובצדקה:

ספר עמוס פרק ט

(יג) הנה ימים באים נאם יהוה ונגש חורש בקצר ודרך ענבים במלשך הזרע והטיפו הקרים עסיס וכל הגבעות תתמוגגנה: (יד) **ושבתי את שבות עמי ישראל** ובנו ערים נשמות וישבו ונטעו כרמים ושתו את יינם ועשו גנות ואכלו את פריהם: (טו) ונטעתים על אדמתם ולא ינתשו עוד מעל אדמתם אשר נתתי להם אמר יהוה אלהיך:

תפילה לשלום המדינה

אבינו שבשמים, צור ישראל וגואלו, ברוך את מדינת ישראל, ראשית צמיחת גאולתנו.

הגן עליה באברת חסדך ופרש עליה ספת שלומך ושלח אורך ואמתך לראשיה, שריה ויועציה, ותקנם בעצה טובה מלפניך.

חזק את ידי מגני ארץ קדשנו, והנחילם אלהינו ישועה וצטרך נצחון תעטרם, ונתת שלום בארץ ושמחת עולם ליושביה.

וְאֵת אַחֵינוּ כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל, פָּקֶד-נָא בְּכֹל אַרְצוֹת פְּזוּרֵיהֶם, וְתוֹלִיכֶם מִהֲרָה קוֹמְמִיּוֹת לְצִיּוֹן עִירָךְ וְלִירוּשָׁלַיִם
 מִשָּׁפֶן שְׂמָךְ, כְּכַתּוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עֲבָדְךָ-

**אִם יְהִי נִדְחָךְ בְּקִצֵּה הַשָּׁמַיִם, מִשָּׁם יִקְבָּצְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ: וְהִבִּיאֲךָ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 יִרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וִירוּשָׁתָהּ, וְהִיטִבְךָ וְהִרְבֶּךָ מֵאֲבֹתֶיךָ:**

וְיַחַד לְבַבְנוּ לְאַהֲבָה וְלִירְאָה אֶת שְׂמָךְ, וְלִשְׁמֹר אֶת כָּל דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ, וְשָׁלַח לָנוּ מִהֲרָה בְּרַחֲמֶיךָ מְשִׁיחַ צְדָקָה,
 לְפָדוֹת מִחַכְי קַץ שׁוֹעֲתֶךָ.

הוֹפֵעַ בְּהַדָּר גָּאוֹן עֲגָדָה עַל כָּל יוֹשְׁבֵי תֵבֵל אֶרֶץְךָ, וַיֹּאמֶר כֹּל אֲשֶׁר נִשְׁמָה בְּאָפוֹ:
 ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מְלֹךְ וּמְלֻכּוֹתָיו בְּכֹל מְשָׁלָה, אָמֵן סְלַח.

ג. הפירוט/חידוש (ישעיה)

ספר ישעיה פרק יא (ההפטורה לאחרון של פסח וליום העצמאות)
 (י) וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא שָׂרֵשׁ יִשְׂרָאֵל עֲשֵׂה לְנֶס עִמָּי אֲלֵיוּ גוֹיִם יְדַרְשׁוּ וְהִיָּתָה מִנְחָתוֹ כְּבוֹד :
 (יא) וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יוֹסִיף אֲדָנִי שְׁנִית יְדוֹ לְקִנּוֹת אֶת שְׂאֵר עַמּוֹ אֲשֶׁר יִשָּׂאֵר מֵאֲשׁוּר וּמִמְצָרִים
 וּמִפְתָּרוֹס וּמִכּוּשׁ וּמִעֵלָם וּמִשְׁנַעַר וּמִחֻמַּת וּמֵאֵי הַיָּם :
 (יב) וְנִשָּׂא נֶס לְגוֹיִם וְאֶסָף נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל וּנְפֻצוֹת יְהוּדָה יִקְבֹּץ מֵאַרְבַּע כְּנָפוֹת הָאָרֶץ :

סדור תפלה - נוסח אשכנז - סדר תפלת מוסף לשלש רגלים
 אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. גְּלוּהָ כְבוֹד מְלֻכּוּתְךָ עֲלֵינוּ מְהֵרָה. וְהוֹפֵעַ וְהַנְּשֵׂא עֲלֵינוּ לְעֵינֵי כָל חַי. וְקָרַב פְּזוּרֵינוּ מִבֵּין הַגּוֹיִם. וְנִפְּצוֹתֵינוּ כְּנֶס מִיַּרְכְּתֵי אֶרֶץ. וְהִבְיָאֵנוּ לְצִיּוֹן עִירְךָ בְּרָנָה. וְלִירוּשָׁלַיִם בֵּית מִקְדָּשְׁךָ בְּשִׂמְחַת עוֹלָם.

ספר ישעיה

פרק כז

(יב) וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִחַבֵּט יְהוָה מִשְׁבֵּלֶת הַנְּהַר עַד נַחַל מִצְרַיִם וְאַתֶּם תִּלְקְטוּ לְאַחַד אֶחָד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל : (יג) וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׂוֹפָר גְּדוֹל וּבָאוּ הָאֲבָדִים בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר וְהַנְּדָחִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהִשְׁתַּחֲוּוּ לַיהוָה בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלַיִם :

פרק מג

(ה) אֵל תִּירָא כִּי אֲתָדָ אֲנִי מִמְזַרְח אֲבִיא זָרְעָךָ וּמִמְעַרְב אֶקְבֹּץ :
 (ו) אִמֹר לְצַפּוֹן תִּנִּי וּלְתִימֹן אֵל תִּכְלָאִי הִבִּיאִי בְנֵי מִרְחֹק וּבְנוֹתַי מִקְצֵה הָאָרֶץ :

עולים הגיעו מ102 מדינות שונות!

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף פח/א

אמר רבי יוחנן גדול קבוץ גליות כיום שנבראו בו שמים וארץ שנאמר ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו ושמו להם ראש אחד ועלו מן הארץ כי גדול יום זרעאל וכתוב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד :

רש"י על דברים פרק ל פסוק ג

(ג) ושב ה' אלהיך את שבותך - היה לו לכתוב והשיב את שבותך רבותינו למדו מכאן כביכול שהשכינה שרויה עם ישראל בצרת גלותם וכשנגאלין הכתיב גאולה לעצמו שהוא ישוב עמהם. ועוד י"ל שגדול יום קבוץ גליות ובקושי כאילו הוא עצמו צריך להיות אוהז בידיו ממש איש איש ממקומו כענין שנאמר ואתם תלקטו לאחד אחד בני ישראל. ואף בגליות שאר האומות מצינו כן ושבתי את שבות בני עמון :

ספר ישעיה

פרק נב

(יב) כִּי לֹא בְחַפְזוֹן תִּצְאוּ וּבְמִנוּסָה לֹא תֵלְכוּן כִּי הִלַּךְ לְפָנֶיכֶם יְדוֹד וּמֵאֲסַפְכֶם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל :

פרק נו

(ז) וְהִבְיָאוּתִים אֵל הַר קְדֹשִׁי וְשִׂמְחָתִים בְּבֵית תְּפִלָּתִי עוֹלֵתֵיהֶם וְזִבְחֵיהֶם לְרַצּוֹן עַל מִזְבְּחֵי כִּי בֵּיתִי בֵּית תְּפִלָּה יִקְרָא לְכָל הָעַמִּים : (ח) נֶאֱמַר אֲדָנִי יְהוָה מִקְבֹּץ נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד אֶקְבֹּץ עֲלָיו לְנִקְבְּצוֹ :

סדור תפלה - נוסח אשכנז - סדר עמידה

תִּתְקַע בְּשׂוֹפָר גְּדוֹל לְחֵרוּתֵנוּ. וְשֵׂא נֶס לְקַבֵּץ גְּלוּתֵינוּ. וְקַבְּצֵנוּ יַחַד מֵאַרְבַּע כְּנָפוֹת הָאָרֶץ.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַהוֹיָה. מִקְבַּץ נְדָחֵי עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל:

ד. מקומו בתהליך הגאולה

ספר אמונות ודעות - מאמר שמיני - אות א

הודיענו ה' יתהדר ויתרומם על ידי נביאיו שהוא ימלטנו אנו קהל בני ישראל מן המצב הזה שאנו נתונים בו, ויקבץ פזוּרֵינו מִמְזַרְח הָאָרֶץ וּמִמְעֵרְבָהּ, ויביאֵנו אל גְּבוּל קִדְשׁוֹ וישכֵנֵנו בו, ונהיה סגולתו ונחלתו, כאמרו כה אמר ה' צבאות הנני מושיע את עמי מארץ מזרח ומאֶרֶץ מִבּוֹא הַשֶּׁמֶשׁ והבאתי אותם ושבנו בתוך ירושלים וגו' והרחיבו נביאיו בענין זה עד שכתבו בו ספרים רבים.

ולא רק מנביאיו האחרונים הגיעה אלינו ידיעה זו, אלא מן השליח האדון משה רבינו כבר עמדנו על ההבטחה מראש, שהרי אמר בתורה ושב ה' אליך את שבותך, ושאר מה שאמר באותה הפרשה עד סופה.

רמב"ן על שיר השירים פרק ח פסוק יב

ואחר כן יבואו הנפוצות המפוזרים בין העמים ושמו להם ראש א' הוא משיח בן דוד שהיה עמהם בגלות

וברשיון מלכי האומות ובעזרתם ילכו לארץ ישראל כדכתיב והביאו את כל אחיכם וגו' ויהי המלכות ההיא נמשך ואינו פוסק לעולם

קונטרס של תלמיד הרמב"ן/ריצב"א בשם רבותינו קדמונינו

ולאחר שיתיישבו בירושלים חכמים מד' רוחות וחסידים ויראי ה' יגלה המשיח ביניהם
ואל יעלה על לב איש שיגלה מלך המשיח על ארץ לא טהורה,
וגם אל ישגה לחשוב שיבוא גם בארץ ישראל בין הגויים
הטועה בזה לא חש לכבודו של מלך המשיח.

אך ישראל תופשים התורה חסידים אנשי מעשה יעלו ויבואו מארבע רוחות העולם, אחד מעיר ושנים ממשפחה, כל איש אשר נשאו לבו ורוח טהרה והכשר חִיבֵת הַקּוֹדֵשׁ לְבוֹא בָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, ועליהם יגלה מלך המשיח... ועתה מעוררים רבים ומתנדבים לעלות לארץ ישראל.

קול התור

לפני הגאולה תהיה אתחלתא כמו שהיה בימי כורש בימי בית שני...

ומי גדול לנו בכל הדורות האחרונים כרבינו הגר"א...

כמעט בכל יום דיבר אלינו רבינו ברתת והתרגשות, כי – 'בציון ובירושלים תהיה פליטה והיה קודש. ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה'...

והכל יהיה כבימי כורש באיתערותא דלתתא... מה חזק כוחו של השטן, שהכניס דעה כוזבת גם בתופשי התורה לעכב את הגאולה...

ספר יואל פרק ג

(ג) וְנָתַתִּי מוֹפְתִים בְּשִׁמְיָם וּבְאָרְץ דָּם נָאֵשׁ וְתִימְרוֹת עֶשֶׂן :

(ד) הַשֶּׁמֶשׁ יִהְיֶה לְחֹשֶׁךְ וְהַיָּרֵחַ לְדָם לְפָנֵי בּוֹא יוֹם יְדֹד הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא :

(ה) וְהָיָה כָּל אֲשֶׁר יִקְרָא בְּשֵׁם יְדֹד מְלֵט כִּי בְּהַר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם תִּהְיֶה פְּלִיטָה כַּאֲשֶׁר אָמַר יְדֹד וּבְשָׂרִידִים אֲשֶׁר יְדֹד קָרָא :

המגיד דורש ציון, עמ' 71.

דבר הנבואה הזה, בציון ובירושלים תהיה פליטה הדאיג מאד את רבינו הגר"א,

שלפי זה יבוא זמן בעקבות מבאחא שקבוץ גלויות יהיה בדרך של פליטה היינו מתוך הכרח של צרות וגזירות ורק שרודי הפליטה יגיעו לציון וירושלים,

דבר זה היה אחד הגורמים הגדולים שהגר"א האיץ בתלמידיו למהר ולנסוע לאר"י ולעסוק בקבוץ גלויות בעוד מועד כדי לקיים שיבת ציון מרצון ולא מתוך הכרח של פליטה

נולד בשנת 1782 בעיירה שקלוב ליד מוהילב שעל הדנייפר כיום בבלארוס לציפורה ולרב הלל בן ר' בנימין ריבלין.

היה מראשי עליית תלמידי הגר"א וממנהיגי ציבור הפרושים בארץ ישראל.

שו"ת ישועות מלכך חלק יורה דעה סימן סו

ואין ספק שהיא מצוה גדולה כי **הקיבוץ הוא אתחלתא דגאולה**, ונאמר עוד אקבץ עליו לנקבציו

ועיין ביבמות דף ס"ד שאין השכינה שורה פחות משתי רבבות מישראל,

ובפרט עתה שראינו התשוקה הגדולה הן באנשים פחותי ערך הן בבינונים הן בישרים בלבותם קרוב לודאי שנתנוצץ רוח הגאולה אשרי חלקו שהוא ממזכה רבים :

ה. היחס ליציאת מצרים

ספר ירמיה פרק טז

(יד) לִכְן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נֹאֵם יְדֹד וְלֹא יֵאמָר עוֹד חֵי יְדֹד אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם :
(טו) כִּי אִם חֵי יְדֹד אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צֶפּוֹן וּמְכַל הָאֲרָצוֹת אֲשֶׁר הִדִּיחִם שָׁמָּה
וְהִשְׁבֵּתִים עַל אֲדָמְתֵם אֲשֶׁר נָתַתִּי לְאֲבוֹתֵם :

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יב/ב

משנה מזכירין יציאת מצרים בלילות

אמר רבי אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא שנאמר למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייד ימי חייד הימים כל ימי חייד הלילות

וחכמים אומרים ימי חייד העולם הזה כל להביא לימות המשיח :

גמרא תניא אמר להם בן זומא לחכמים וכי מזכירין יציאת מצרים לימות המשיח

והלוא כבר נאמר הנה ימים באים נאם ה' ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם?

אמרו לו לא שתעקר יציאת מצרים ממקומה אלא שתהא שעבוד מלכיות עיקר ויציאת מצרים טפל לו

שו"ת הרשב"א החדשות (מכתב יד) סימן שסח

ואם תטען עלינו מבטול ק"ש, ר"ל זכרון יציאת מצרים שהיא מצוה ממצות התורה

דע כי אין הכונה בק"ש, רק לזכור בפה הנסים שעשה לנו האל ית' שהוציאנו ממצרים אחר שהיינו עבדים לפרעה פרוכים בלי כח ותחת סבלות מלך קשה ועם רב.

ועם הזכירה נקבע שהוא ית' וית' המשגיח והיכול שלא ימנענו מונע בשום צד,

ועוד שיתחזק בנפשתינו מדת הבטחון חזוק רב.

ועל כן באה האזהרה על זה במקומות הרבה בתורה בזכירת האותות והמופתים והיד החזקה. ואחר היות התכלית בזכירת הפה ביציאת מצרים מן הטענה הזאת, הנה גם התכלית הוא שמור בהזכירנו קבוץ עם ממושך וממורט מעמים רבים נוראים מן הארצות הרחוקות מצפון ומים, ותהיה הכונה היא יותר חזקה בהיות הזכירה באותות ונסים יותר חזקים. אם כן אין מצוה מתבטלת בזה כלל.

In 1840, there were 6,000 Jews living in the Land of Israel. By 1917, that number grew to 60,000. When the State was declared in 1948, there were 600,000. And today there are over 6.7 million Jews living in Israel!

The Jewish population in the Land of Israel climbed from being of 1% of world Jewry to 6% in 1948, to almost half of all Jews in the world today.

The Ingathering of the Exiles is perhaps a greater miracle than the Exodus from Egypt!

Firstly, the Exodus came after 210 years of slavery, whereas the return to modern Israel happened after almost 2,000 years.

Secondly, all the Israelites came out of one country whereas in the modern era Jews came from over 100 countries.

Thirdly, in Egypt all Jews lived in one confined, culturally segregated ghetto in Goshen, speaking only Hebrew, whereas Israel has seen the return of Jews from every cultural,

political and ideological background, speaking over 80 different languages somehow forged into one functional society.

2) עצם החיים בארץ

ספר זכריה פרק ח

(ד) כה אמר יהוה צבאות עד יִשְׁבוּ זְקֵנִים וְזִקְנֹת בְּרַחֲבוֹת יְרוּשָׁלַם וְאִישׁ מִשְׁעֲנָתוֹ בְּיָדוֹ מֵרֵב יָמִים :
(ה) וְרַחֲבוֹת הָעִיר יִמְלְאוּ יְלָדִים וְיִלְדוֹת מִשְׁחָקִים בְּרַחֲבֹתֶיהָ :

Innocents Abroad, Vol. II, Mark Twain, Harper and Brothers, 1922, NY
(impressions of his visit to Israel in 1867)

We never saw a human being on the whole route.... **There is not a solitary village throughout its whole extent – not for 30 miles in either direction.** ... One may ride 10 miles (16 km) hereabouts and not see 10 human beings.” ... these unpeopled deserts, these rusty mounds of barrenness...

וזו הנבואה אליה בחר רבי עקיבא להתייחס (ולא לנבואות על בנין בית המקדש השלישי)

תלמוד בבלי מסכת מכות דף כד/ב

פעם אחת היו עולין לירושלים כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם
כיון שהגיעו להר הבית ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים התחילו הן בוכין ור״ע מצחק
אמרו לו מפני מה אתה מצחק אמר להם מפני מה אתם בוכים
אמרו לו מקום שכתוב בו והזר הקרב יומת ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה
אמר להן לכך אני מצחק דכתיב ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו
וכי מה ענין אוריה אצל זכריה אוריה במקדש ראשון וזכריה במקדש שני
אלא תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה באוריה כתיב לכן בגללכם ציון שדה תחרש [וגו']
בזכריה כתיב **עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים**
עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה **עכשיו שנתקיימה**
נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת בלשון הזה אמרו לו עקיבא ניחמתנו עקיבא
ניחמתנו :

ספר תהילים פרק קמז

(ב) **בונה ירושלים ידוד נדחי ישׁרָאֵל יְכַסֵּס :**

סדר תפלה - נוסח אשכנז - סדר עמידה

וְלִירוּשָׁלַם עִירָךְ בְּרַחֲמִים תְּשׁוּב. וְתִשְׁכַּח בְּתוֹכָהּ פֶּאֶשֶׁר דְּבַרְתָּ. וּבְנֵה אוֹתָהּ בְּקִרְבֵּנוּ בְּנֵן עוֹלָם. וְכִסָּא דְדוּד
מְהֵרָה לְתוֹכָהּ תִּכְיֹן : בְּרוּךְ אַתָּה יְדוּד. **בונה ירושלים :**

ספר זכריה פרק ב

(ח) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי {אֱלֹהֵי} רַךְ דְּבַר אֵל הַנֶּעַר הַלֵּז לֵאמֹר **פְּרִזוֹת תֵּשֵׁב יְרוּשָׁלַם מֵרֵב אָדָם** וּבְהִמָּה בְּתוֹכָהּ : (ט)
וְאֵנִי אֶהְיֶה לָּהּ נְאֻם יְדוּד חוֹמַת אֵשׁ סָבִיב וּלְכַבֹּד אֶהְיֶה בְּתוֹכָהּ :

ספר ירמיה פרק לג

(י) כה אמר יהוה **עוד ישמע במקום הזה אשר אתם אמרים חרב הוא מאין אדם ומאין בהמה בערי יהודה**
וּבְחַצוֹת יְרוּשָׁלַם הַנְּשֻׁמוֹת מֵאֵין אָדָם וּמֵאֵין יוֹשֵׁב וּמֵאֵין בְּהֵמָה :
(יא) **קול שׁשׁוֹן וְקוֹל שְׂמִחָה קוֹל חֲתָן וְקוֹל בְּלָה קוֹל אִמְרִים הוֹדוּ** אֵת יְהוָה צְבָאוֹת כִּי טוֹב יְהוָה כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ
מִבָּאִים תוֹדָה בֵּית יְהוָה כִּי אָשִׁיב אֵת שְׁבוֹת הָאָרֶץ כְּבָרַאשְׁנָה אָמַר יְהוָה :

סדר תפלה - נוסח אשכנז - סדר ברכות אירוסין ונשואין

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מְלֶךְ הַעוֹלָם. אֲשֶׁר בְּרָא שְׁשׁוֹן וְשְׂמִחָה. חֲתָן וְכַלָּה. גִּילָה רְנָה. דִּיצָה וְחֻדוּהָ. אֶהְבֵּה
וְאֶחְנֶה. וְשָׁלוֹם וְרַעוּת. מְהֵרָה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ **יִשְׁמַע בְּעָרֵי יְהוּדָה וּבְחַצוֹת יְרוּשָׁלַם. קוֹל שׁשׁוֹן וְקוֹל שְׂמִחָה.**
קוֹל חֲתָן וְקוֹל בְּלָה. קוֹל מִצְהָלוֹת חֲתָנִים מִחֲפָתָם וּנְעָרִים מִמִּשְׁתָּה נְגִינָתָם. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה מְשַׁמֵּחַ הַחֲתָן עִם
הַכַּלָּה :

ספר זכריה פרק יג

(ח) וְהָיָה בְּכֹל הָאָרֶץ נֶאֱמַר יְהוָה פִּי שְׁנַיִם בָּהּ יִפְתָּחוּ וְיִגְעוּ וְהַשְּׁלִישִׁית יִוְתַר בָּהּ :
 (ט) וְהִבֵּאתִי אֶת הַשְּׁלִישִׁית בְּאֵשׁ וְצָרְפֹתִים כְּצָרֶף אֶת הַכֶּסֶף וּבְחַנְתִּים כְּבַחַן אֶת הַזָּהָב הוּא יִקְרָא בְּשֵׁמִי וְאָנֹכִי
 אֶעֱנֶה אֹתוֹ אֲמַרְתִּי עִמִּי הוּא וְהוּא יֹאמֶר יְהוָה אֱלֹהֵי :

מדרש תנחומא שופטים פרק ט

והשלישית יותר בה שאינו מתישבין בארצם אלא בגאולה שלישית
 גאולה ראשונה זו גאולת מצרים גאולה שניה זו גאולת עזרא השלישית אין לה הפסק

3) פריחת הארץ - אין לך קץ מגולה מזו

א) הגלות

ספר ויקרא פרק כו

(לב) וְהִשְׁמַתִּי אֶת אֶת הָאָרֶץ וְשָׂמְמוּ עָלֶיהָ אֵיבֵיכֶם הַיֹּשְׁבִים בָּהּ :

ספר דברים פרק כט

(כא) וְאָמַר הַדּוֹר הָאֲחֵרוֹן בְּנֵיכֶם אֲשֶׁר יָקוּמוּ מֵאַחֲרֵיכֶם וְהִנְכַּרְי אֲשֶׁר יָבֵא מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה וְרָאוּ אֶת מִפְּנוֹת הָאָרֶץ הַהוּא וְאֵת תַּחְלָאֶיהָ אֲשֶׁר חָלָה יְדוּד בָּהּ :

(כב) גְּפָרִית וּמֶלַח שֶׁרְפָה כָּל אֶרְצָה לֹא תִזְרַע וְלֹא תִצְמַח וְלֹא יֵעָלֶה בָּהּ כָּל עֵשֶׂב כְּמִהְפַּכֵּת קֹדֶם וְעִמְרָה אֲדָמָה וְצִבְוִיִּים \{ וְצִבְוִיִּים \} אֲשֶׁר הִפְדָּ יְדוּד בְּאִפּוֹ וּבְחִמְתּוֹ :

Innocents Abroad, Vol. II, Mark Twain, Harper and Brothers, 1922, NY

(impressions of his visit to Israel in 1867)

We traversed some miles of the desolate country, whose soil is rich enough but is given wholly to weeds, as silent, mournful expanse.

A desolation is here that not even imagination can grace with the pomp of life and action...

We never saw a human being on the whole route.

We pressed on towards the goal..., renowned Jerusalem.

The further we went, the hotter the sun got, the more rocky and bare, repulsive and dreary the landscape became. There was hardly a tree or a shrub anywhere.

Even the olive and the cactus, those fast friends of a worthless soil, had almost deserted the country.

No landscape exists that is more tiresome to the eye than that which bound the approaches to Jerusalem.

Jerusalem is mournful, dreary and lifeless. I would not desire to live there.

ספרא פרשת בחוקותי פרק ו

(ה) והשימותי אני את הארץ. זו מידה טובה שלא יהו ישראל אומרים הואיל וגלינו מארצנו עכשיו האויבים באים ומוצאים עליה נחת רוח שנאמר ושממו עליה אויביכם היושבים בה- אף האויבים הבאים אחרי כן לא ימצאו עליה נחת רוח :

רמב"ן על ויקרא פרק כו פסוק טז

ואלה דברים יבטיחו בגאולה העתידה הבטחה שלמה יותר מכל חזיונות דניאל –

וכן מה שאמר בכאן (בפסוק לב) ושממו עליה אויביכם, היא בשורה טובה מבשרת בכל הגלויות שאין ארצנו מקבלת את אויבינו, וגם זו ראייה גדולה והבטחה לנו, כי לא תמצא בכל הישוב ארץ אשר היא טובה ורחבה ואשר היתה נושבת מעולם והיא חרבה כמנה, כי מאז יצאנו ממנה לא קבלה אומה ולשון, וכולם משתדלים להושיבה ואין לאל ידם :

Modern Science in Bible Lands, Professor Sir John William Dosson, pp. 449-450,

(London, 1888)

Israel awaits its true and only permanent residents.

Until today no people has succeeded in establishing national dominion in the Land of Israel...

No national unity or spirit of nationalism has acquired any hold there.

The mixed multitude of itinerant tribes that managed to settle there did so on lease, as temporary residents.

It seems that they await the return of the permanent residents of the Land.

ב) הגאולה

ספר זכריה פרק ח

(יא) ועתה לא כמים הראשנים אני לשארית העם הזה נאם והנה צבאות :

(יב) **כי זרע השלום הגפן תתן פריה והארץ תתן את יבולה והשמים יתנו טלם והנחלתי את שארית העם הזה את כל אלה :**

ספר ישעיה

פרק סה

(כא) ובנו בתים וישבו ונטעו כרמים ואכלו פריים :

(כב) לא יבנו ואחר ישוב לא יטעו ואחר לא יאכל **כי כימי העץ ימי עמי ומעשה ידיהם יבלו בחירי :**

פרק נא

(ג) כי נחם וידד ציון נחם כל חרבתייה **וישם מדברה כעדרן וערבתייה כגן ידוד**

ישון ושמחה ימצא בה תודה וקול זמרה :

ספר יחזקאל פרק לו

(ז) לכן כה אמר אדני יהוה אני נשאתי את ידי אם לא הגוים אשר לכם מסביב המה קלמתם ישאו :

(ח) **ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא :**

(ט) כי הנני אליכם ופניתי אליכם ונגבדתם ונזרעתם :

(י) והרביתי עליכם אדם כל בית ישראל כלה ונושבו הערים והחרבות תבנינה :

(יא) והרביתי עליכם אדם ובהמה ורבו ופרו והושבתי אתכם כקדמותיכם והטיבתי מראשותיכם וידעתם כי אני

יהנה : (יב) והולכתי עליכם אדם את עמי ישראל וירשוף והיית להם לנחלה ולא תוסף עוד לשכלם :

(כט) והושעתי אתכם מפל טמאותיכם וקראתי אל הדגן והרביתי אתו ולא אתן עליכם רעב :

(ל) **והרביתי את פרי העץ ותנובת השדה למען אשר לא תקחו עוד חרפת רעב בגוים :**

(לד) **והארץ הנשמה תעבד תחת אשר היתה שוממה לעיני כל עובר :**

(לה) **ואמרו הארץ הלזו הנשמה היתה כגן עדן והערים החרבות והנשמות והנהרסות בצורות ישובו :**

(לו) וידעו הגוים אשר ישארו סביבותיכם כי אני יהנה בניתי הנהרסות נטעתי הנשמה אני יהנה דברתי ונעשיתי :

ספר דברים פרק ז

(יב) והיה עקב תשמעו את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם ושמר ידד אלהיך לך את הברית ואת

החסד אשר נשבע לאבותיך : (יג) **ואהבך וברכך והרבה וברך פרי בטןך ופרי אדמתך דגנך ותירשך**

ויצחקך שגר אלפיך ועשתות צאנך על האדמה אשר נשבע לאבותיך לתת לך :

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צח/א

ואמר רבי אבא אין לך קץ מגולה מזה

שנאמר ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא

אגרות הראי"ה חלק ג' עמוד קנה

כן, **אתחלתא דגאולה ודאי הולכת ומופיעה לפנינו.**

אמנם לא מהיום התחילה הופעה זו, רק **מאז התחיל הקץ המגולה** (סנהדרין צח ע"א) להגלות, מעת אשר

הרי ישראל החלו לעשות ענפים ולשאת פרי לעם ישראל אשר קרבו לבוא, **התחילה אתחלתא זו**

As the Jewish people returned to the Land, the Land responded in return. The desert has become an oasis and the desolation a blessing.

Israel quickly started developing innovative agricultural expertise and water conservation technologies.

The returning Jews have now planted over 250 million trees and Israel is the only nation on earth that entered the 21st century with more trees than a century earlier.

It boasts more than 300 wineries and its wine, fruits and other products are exported all over the world.

The average Israeli cow produces 12,000 liters of milk per year. That is the highest in the world, more than countries such as the United States and Holland, which are renowned for their dairy production.

4) שלטון עצמ(א)י- ימות המשיח

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לד/ב
אמר שמואל אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכיות בלבד
שנאמר כי לא יחדל אביון מקרב הארץ

רמב"ם יד החזקה - הלכות תשובה פרק ט
אבל ימות המשיח הוא העולם הזה ועולם כמנהגו הולך אלא שהמלכות תחזור לישראל
וכבר אמרו חכמים הראשונים אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכיות בלבד :

ספר ישעיה פרק יא (ההפטורה לאחרון של פסח וליום העצמאות)
(י) וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא שֶׁרֶשׁ יִשְׂרָאֵל עֲלֵמַד לְנֶס עַמִּים אֱלֹוֹי גוֹיִם יְדַרְשׁוּ וְהִיָּתָה מְנַחֲתוֹ כְּבוֹד :
(יא) וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יוֹסִיף אֲדֹנָי שְׁנִית יְדוֹ לְקִנּוּת אֶת שְׂאֵר עַמּוֹ אֲשֶׁר שְׂאֵר מְאֹשׁוּר וּמְמַצְרִים
וּמְפֹתְרוֹס וּמְכוּשׁ וּמְעִילָם וּמְשֻׁנְעָר וּמְחֻמָּת וּמְאֵיֵי הַיָּם :
(יב) וְנִשְׂאָ נֶס לְגוֹיִם וְאֶסְף נְדָחֵי יִשְׂרָאֵל וּנְפֻצוֹת יְהוּדָה יִקְבֹּץ מֵאֲרָבֶע כְּנָפוֹת הָאָרֶץ :

רש"י ספר ישעיה פרק יא
(יא) שנית- כמו שקנאם ממצרים שהיתה גאולתם ברורה מאין שיעבוד
אבל גאולת בית שני אינה מן המניין שהרי משועבדים היו לכורש :

ספר נצח ישראל - פרק א
וכן ישראל בעצמם, אם היו עומדים בגלות לעולם, שאין זה מקומם הראוי להם,
כי **מקומם הראוי להם לפי סדר המציאות להיותם בארץ ישראל ברשות עצמם, ולא ברשות אחר.**

כמו כל דבר ודבר מן הנמצאים הטבעיים יש להם לכל אחד מקום בפני עצמו

רמב"ם יד החזקה - הלכות חנוכה פרק ג
(א) בבית שני כשמלכו יון גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצות
ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות וטמאו הטהרות וצר להם לישראל
מאד מפניהם ולחצום לחץ גדול עד שריחם עליהם אלהי אבותינו והושיעם מידם והצילם וגברו בני
חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום והושיעו ישראל מידם והעמידו מלך מן הכהנים וחזרה מלכות
לישראל יתר על מאתים שנה עד החורבן השני :

רמב"ם פירוש המשניות - מסכת יומא פרק א משנה ג
אבל במקדש שני שהיו בו הדברים כולם בלי שלמים, כמו שידעת, **והמלכים לא היו הולכים על**
הדרך הישור, היו ממנים כהנים גדולים בחזקה, ואפילו שלא היו ראויים לכך

5) הראייה של גדולי ישראל

סידור שערי יחזקאל, רב יחזקאל לוינשטיין (משגיח בישיבת מיר) זכורני בעת הצהרת בלפור שהחפץ חיים ז"ל אמר שזו התעוררות לגאולה

רבי ישראל שפירא מגרודז'יסק, טרבלינקה תש"ב
לא עלינו להרהר אחר מעשיו של הקדוש ברוך הוא, ואם נגזר שבזמן הזה אנחנו נהיה **הקורבנות של חבלי משיח** בדרגה זאת של הגאולה ונעלה על המוקד, אשרינו שזכינו לכך.

דעת תורה דבר רבני ישראל אל עם ד' בציון! (יום ששי כ' טבת תש"ט)
נודה לד' על זכינו ברוב רחמיו וחסדיו לראות את **הניצנים הראשונים של האתחלתא דגאולה עם הקמתה של מדינת ישראל.**

מאת ה' היתה זאת להראות לנו כי הגיעה שעת רצון המחייבת אותנו לבוא לעזרת ה' בגבורים, כדי שארצנו ומדינתנו תיבנה ותכונן על טהרת הקודש...

הרב צבי פסח פרנק... הרב יחזקאל סרנא... הרב י. מ. טוקצ'ינסקי... הרב שלמה יוסף זווין... הרב שלמה זלמן אוירבך

מנשר ליום העצמאות תש"ט (רב בן ציון מאיר חי עוזיאל)
'היום הזה נהיית לעם ה' - דבר זה ראוי לאומרו ביום זה הוא יום הכרזת מדינתנו העצמאית מדינת ישראל היום הזה נהיית לעם לה' אלוקיך',

כי ביום הזה התפרקנו מעול שעבוד מלכות זרה בארץ ישראל בצורה מנדטורית בארץ ישראל שרצתה להחניק אותנו עד מוות ומאימת מלחמת ממלכות שמסביבנו שדימו לשעבדנו שעבוד עולם.

- הכרזה נועזת זאת, שלא האמינו לה כל מלכי ארץ :
- 1) עשתה את כל עם ישראל, שבארץ ושבתפוצות, לעם עצמאי וריבוני בארצו ובכל משטרי חייו,
 - 2) נתנה אומץ וגבורה לצבאות ה', הם צבאות ישראל במלחמת גאולתו כאריות והצליחו נגד כל הקמים עלינו מסביב
 - 3) והיא אשר פתחה שערי ארץ ישראל לפני עם ישראל מכל פזורי הגולה אל ארץ נחלת ה',
 - 4) והיא אשר נתנה לעם ישראל את מקומו המכובד בין כל העמים...
- יום זה הוא יום טוב לישראל היושב בארצו ובכל תפוצות פזוריו, לדורותינו ולדורות עולם, להודות לה' חסדו, להגיד בקול זמרה וצהלה הלל ותהילה: 'זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו'.

מכתב מאליהו (חלק ג עמ' 352)

מה שאנו עכשיו בארץ הקדושה קשה להגדירו כעת אתחלתא דגאולה, אבל על כל פנים חסדים גדולים מן הקצה אל הקצה הם, מקצה הייסורים של חורבן ששת אלפים מאחינו, אל קצה השני - התיישבות עמנו במדינתו בארץ הקדושה. מזה צריך ללמוד ולקבוע אמונה בלב, **אוי למי שיבוא ליום הדין ועדיין סומא הוא מלראות דבר מוחשי כזה**

ג) נסים נסתרים שהם יסוד התורה כולה

רמב"ן על שמות פרק יג פסוק טז

ובעבור כי הקב"ה לא יעשה אות ומופת בכל דור לעיני כל רשע או כופר, יצוה אותנו שנעשה תמיד זכרון ואות לאשר ראו עינינו, ונעתיק הדבר אל בנינו, ובניהם לבניהם, ובניהם לדור אחרון והחמיר מאד בענין הזה כמו שחייב כרת באכילת חמץ (לעיל יב טו) ובעזיבת הפסח (במדבר ט יג), והצריך שנכתוב כל מה שנראה אלינו באותות ובמופתים על ידינו ועל בין עינינו, ולכתוב אותו עוד על פתחי הבתים במזוזות, ושנזכיר זה בפינו בבקר ובערב, כמו שאמרו (ברכות כא) אמת ויציב דאורייתא, ממה שכתוב (דברים טז ג) למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך, ושנעשה סכה בכל שנה :

וכן כל כיוצא בהן מצות רבות זכר ליציאת מצרים - והכל להיות לנו בכל הדורות עדות במופתים שלא ישתכחו, ולא יהיה פתחון פה לכופר להכחיש אמונת האלהים כי הקונה מזוזה בזו אחד וקבעה בפתחו ונתכוון בענינה כבר הודה בחדוש העולם ובידיעת הבורא והשגחתו, וגם בנבואה, והאמין בכל פנות התורה, מלבד שהודה שחסד הבורא גדול מאד על עושי רצונו, שהוציאנו מאותו עבדות לחירות וכבוד גדול לזכות אבותיהם החפצים ביראת שמו...

ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כלה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצות יצליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם יכריתנו ענשו, הכל בגזרת עליון כאשר הזכרתי כבר (בראשית יז א, ולעיל ו ב) ויתפרסמו הנסים הנסתרים בענין הרבים כאשר יבא ביעודי התורה בענין הברכות והקללות, כמו שאמר הכתוב (דברים כט יג כד) ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת, ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' אלהי אבותם, שיתפרסם הדבר לכל האומות שהוא מאת ה' בעונשם ואמר בקיום וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך ועוד אפרש זה בעזרת השם (ויקרא כו יא) :

תלמוד בבלי מסכת חולין דף ז/ב

אמר ר' חנינא אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה שנאמר מה' מצעדי גבר כוננו ואדם מה יבין דרכו

תלמוד בבלי מסכת ערכין דף טז/ב

עד היכן תכלית יסורין אמר רבי אלעזר כל שארגו לו בגד ללבוש ואין מתקבל עליו מתקיף לה רבא זעירא ואיתימא רבי שמואל בר נחמני גדולה מזו אמרו אפילו נתכוונו למזוג בחמין ומזוג לו בצונן ומזוג לו בחמין ואת אמרת כולי האי מר בריה דרבינא אמר אפילו נהפך לו חלוקו רבא ואיתימא רב חסדא ואיתימא רבי יצחק ואמרי לה במתניתא תנא אפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלש ועלו בידו שתים

ספר החינוך - מצוה כה

מצות האמנה במציאות השם יתברך :

להאמין שיש לעולם אלוה אחד שהמציא כל הנמצא, ומכחו וחפצו היה כל מה שהוא, ושהיה ושיהיה לעדי עד, וכי הוא הוציאנו מארץ מצרים ונתן לנו התורה, שנאמר בתחילת נתינת התורה, אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים וגו' [שמות כ', ב'], ופירושו כאלו אמר, תדעו ותאמינו שיש לעולם אלוה, כי מלת אנכי תורה על המציאות. ואשר אמר אשר הוצאתיך וגו', לומר שלא יפתה לבבכם לקחת ענין צאתכם מעבדות מצרים ומכות המצרים דרך מקרה, אלא דעו שאנכי הוא שהוצאתי אתכם בחפץ ובהשגחה, כמו שהבטיח לאבותינו אברהם יצחק ויעקב :

There are only two ways to live your life:
One is as though nothing is a miracle.
The other is as though everything is a miracle.

ד) ציונות דתית כעבודה זרה!

עקבתא דמשיחא (עמי' לו)

אנו נוכחים לדעת כי לפי השקפתנו המוצא לבדו בלעדי התורה, מחוסר כל ערך, וממילא הרעיון הלאומי אינו אלא אליל חדש, והוא בכלל עבודה זרה. במשך הזמן הוליד הרעיון הלאומי בן ונקרא שמו: 'לאומי-דתי'. השם מוכיח כי התואר דתי לא יספיק לבדו, אלא יש להשלימו בתואר 'לאומי'. השם הזה לכשעצמו מהווה כפירה באחד מעיקרי האמונה. נאמר 'תורת ה' תמימה',

אין היא חסרה דבר, ומום אין בה. הוזהרנו: 'לא תוסיפו וכל המוסיף גורע'.

אם הרעיון הלאומי הוא בבחינת עבודה זרה,

אזי הרעיון הלאומי דתי הוא בבחינת עבודה זרה בשיתוף

ספר ויקרא פרק י

(א) וַיִּקְחוּ בְנֵי אֱהֲרֹן נָדָב וַאֲבִיהוּא אִישׁ מִחֶתְתּוֹ וַיִּתְּנוּ בָּהֶן אֶשׁ וַיִּשְׂימוּ עָלֶיהָ קִטְרֹת וַיִּקְרִיבוּ לִפְנֵי יְדֹדָאֵשׁ זָרָה אֲשֶׁר לֹא צִוָּה אֹתָם:

(ב) וַתֵּצֵא אֶשׁ מִלִּפְנֵי יְדֹדָאֵשׁ וַתֹּאכַל אוֹתָם וַיָּמָתוּ לִפְנֵי יְדֹדָאֵשׁ:

ספר במדבר פרק ג

(ד) וַיָּמָת נָדָב וַאֲבִיהוּא לִפְנֵי יְדֹדָאֵשׁ בְּהִקְרִיבָם אֶשׁ זָרָה לִפְנֵי יְדֹדָאֵשׁ בְּמִדְבַּר סִינַי וּבָנִים לֹא הָיוּ לָהֶם וַיִּכְהֹן אֶלְעָזָר וְאַיִתְמָר עַל פְּנֵי אֱהֲרֹן אֲבִיהֶם:

ספר במדבר פרק כו

(סא) וַיָּמָת נָדָב וַאֲבִיהוּא בְּהִקְרִיבָם אֶשׁ זָרָה לִפְנֵי יְדֹדָאֵשׁ:

אור החיים על ויקרא פרק י פסוק א

זרה אשר לא צוה - פירוש ומה היא זרותה, שלא צוה ה' אותם,

אולי שאם היו לוקחים אש מעל המזבח, לא היה ה' מקפיד על הדבר כל כך, או אפשר שהיה מקפיד באופן אחר:

עוד ירצה על זה הדרך אש זרה אשר לא צוה אותם לעשות כן, וזה היא זרותה:

רש"י הירש על ספר ויקרא י: א

במסגרת עבודת הקרבנות אין מקום לשרירות סובייקטיבית.

אפילו קרבנות הנדבה חייבים להיעשות במסגרת הצורות שנקבעו להם. כי מקריבי הקרבן מבקשים קירבת אלהים; אך זו לא תושג אלא על ידי שמיעה בקול ה' וקבלת עול מצוותיו.

הנה זו הנקודה המבדילה בין יהדות לאליליות. האליליות מבקשת לשעבד את האל בקרבן - למען יעשה את רצון האדם; ואילו אשי ישראל משעבדים את האדם לעבודת ה' - למען יקבל על עצמו את עול מצוותיו. משום כך כל הקרבנות עשויים על פי מתכונת של מצוה; והמקריב נודר לעשות את המצוה נר לרגליו. משום כך קרבנות הבדויים מלב אדם חותרים תחת אותה אמת, שהקרבן בא לתת לה ביטוי; הם משליטים סובייקטיביות שרירותית - תחת השמיעה בקול ה' וקבלת עול מצוותיו.

ספר ירמיה פרק ז

(לא) וּבָנוּ בְּמֹת הַתִּפְתָּ אֲשֶׁר בָּנְיָא בְּן הַנֶּסֶם לְשִׁרְיָ אֶת בְּנֵיהֶם וְאֶת בְּנֵיתֵיהֶם בְּאֵשׁ אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתִי וְלֹא עֲלֵתָה עַל לְבִי:

ספר דברים פרק יז

(ב) כי ימצא בקרבך באחד שעריד אשר ידוד אלהיד נתן לד איש או אשה אשר יעשה את הרע בעיני ידוד אלהיד לעבר בריתו :

(ג) **וילד ויעבד אלהים אחרים** וישתחו להם ולשמש או לירח או לכל צבא השמים אשר לא צויתי :

(ד) והגד לד ושמעת ודרשת היטב והנה אמת נכון הדבר נעשתה **התועבה** הזאת בישראל :